

Αθήνα, 11 Μαΐου 2017
Αριθ. Πρωτ. Φ. 1500.2/20513/2017

Πληροφορίες: τηλ.2131306703

Προς:

Κεντρική Υπηρεσία Ασύλου

Υπόψιν:

Διευθύντριας κ.Μ.Σταυροπούλου

Προϊσταμένων Τμήματος Εθνικής Μονάδας Δουβλίνου και Αυτοτελούς Κλιμακίου Ασύλου Μετεγκατάστασης

Κοινοποίηση:

- Εισαγγελέα Αρείου Πάγου κ. Ξένη Δημητρίου-Βασιλοπούλου
- Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, Γραφείο Υπουργού κ. Ι. Μουζάλα
- Γενική Γραμματεία Υποδοχής, Γραφείο Γενικού Γραμματέα κ. Α. Σαλτερή
- Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας Κλάδος Ασφαλείας, Γραφείο Προϊσταμένου
- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Γραφείο Προέδρου κ.Π.Τζιάρα
- Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης, Γραφείο Διευθύντριας κ. Α. Καραγγελή
- Τμήμα Προστασίας Ευπαθών Ομάδων Διεύθυνσης Κοινωνικής Αντίληψης και Αλληλεγγύης Γ.Δ. Πρόνοιας Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Γραφείο Προϊσταμένου

Θέμα: Διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης και μετεγκατάστασης συνοδευμένων και ασυνόδευτων ανηλίκων

Αξιότιμες/οι κυρίες/οι,

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο της θεσμικής αποστολής του για την προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων των παιδιών, με την παρούσα επιστολή επιθυμεί να σας απευθύνει σειρά διαπιστώσεων και προτάσεων του σχετικά με τις **διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης και μετεγκατάστασης των συνοδευμένων και ασυνόδευτων ανηλίκων**, οι οποίες βασίζονται τόσο σε υποθέσεις που έχει διερευνήσει κατά το τελευταίο διάστημα, όσο και σε ενημέρωση και στοιχεία που προέρχονται από το «Δίκτυο για τα Δικαιώματα των Παιδιών που Μετακινούνται». Το Δίκτυο, το οποίο εντάσσεται στο μηχανισμό παρακολούθησης του Συνηγόρου για την κατάσταση των παιδιών προσφύγων/μεταναστών, έχει άτυπη μορφή, συντονίζεται από το Βοηθό Συνήγορο του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού, και αποτελείται από τρεις διακυβερνητικούς οργανισμούς (UNICEF, UNHCR, ΔΟΜ) και 15 οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που αναπτύσσουν εστιασμένες δράσεις στο συγκεκριμένο πεδίο. Ειδικότερα, μέσω της δικτύωσης αυτής επιδιώκεται η συστηματικότερη παρακολούθηση της κατάστασης σε εθνικό επίπεδο, η ενίσχυση της τεκμηριωμένης συνηγορίας υπέρ των παιδιών, καθώς και η συμβολή στη διαμόρφωση στρατηγικού σχεδιασμού για την προστασία των παιδιών που μετακινούνται στη βάση κατοχυρωμένων αρχών και τεκμηριωμένων προδιαγραφών και κριτηρίων.

Συγκεκριμένα, η παρούσα επιστολή συντάχθηκε σε συνέχεια της ανάδειξης καθοριστικών ζητημάτων σχετικά με την οικογενειακή επανένωση και μετεγκατάσταση, ιδίως κατά το μέρος που αφορά στις αρμοδιότητες των ελληνικών αρχών, και ειδικότερα ως προς τις **διαπιστούμενες δυσλειτουργίες και τα προσκόμματα που προκύπτουν κατά την πρόσβαση στις προβλεπόμενες διαδικασίες και κατά την πορεία εξέτασης των αιτημάτων των παιδιών, συνοδευμένων και ασυνόδευτων.**

Καταρχήν, αναγνωρίζουμε ότι η υλοποίηση των θεσμικών προβλέψεων που διέπουν την οικογενειακή επανένωση και τη μετεγκατάσταση δεν αποτελούν αποκλειστική αρμοδιότητα των ελληνικών αρχών. Περαιτέρω, αναγνωρίζουμε ότι συχνά στην πράξη εφαρμόζονται διαφοροποιημένες πρακτικές σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ανά κράτος ή ανά περίπτωση, γεγονός που δημιουργεί ασάφειες και αβεβαιότητα ως προς την πορεία των υποβαλλόμενων αιτημάτων. Ωστόσο, παρά τις παραδοχές αυτές, θα πρέπει να επισημανθεί, ότι **σημαντικές πτυχές των διαδικασιών αυτών, υπάγονται στην ευθύνη της ελληνικής Πολιτείας και συνδέονται με την υποχρέωση διασφάλισης συγκεκριμένων ουσιαστικών και διαδικαστικών εγγυήσεων.** Η διασφάλιση αυτή, που θα μπορούσε να αποτελέσει την αφετηρία για την επίλυση σοβαρών ζητημάτων προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών, και δη των ασυνόδευτων, αφορά **ιδίως:**

- στο στάδιο του **εντοπισμού** των εν δυνάμει αιτούντων, καθώς και της συναφούς αναζήτησης/εντοπισμού των μελών της οικογένειάς τους
- στο στάδιο της **πρόσβασης και της υποβολής** των αιτημάτων
- στην ορθή **παρακολούθηση** της πορείας των αιτημάτων με την παράλληλη διασφάλιση κατάλληλης και επαρκούς ενημέρωσης και νομικής υποστήριξης
- στην κατάλληλη διευθέτηση πρακτικών ζητημάτων, κυρίως κατά το στάδιο οργάνωσης και διεξαγωγής της μετάβασης σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα, και τη **θέσπιση και ενιαία εφαρμογή συναφών διαδικαστικών πρωτοκόλλων**

Η καταγραφή των προβληματισμών και διαπιστώσεων μας σχετικά με τα θέματα αυτά, καθώς και οι προτεινόμενες βελτιωτικές παρεμβάσεις, αναλύονται ειδικότερα παρακάτω, εστιάζοντας σε συγκεκριμένα ζητήματα που ανακύπτουν στα διάφορα στάδια υλοποίησης των εν λόγω διαδικασιών.

Συγκεκριμένα:

A. Η αποτελεσματική πρόσβαση στο άσυλο ως βασική προϋπόθεση για την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης και υπαγωγής στο πρόγραμμα μετεγκατάστασης

Η απρόσκοπτη και επαρκής πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου αποτελεί προαπαιτούμενο για την υλοποίηση του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης καθώς και για την υπαγωγή στο πρόγραμμα μετεγκατάστασης. Δυστυχώς ωστόσο, παρά τις προσπάθειες ενίσχυσης της Υπηρεσίας Ασύλου και την προσπάθεια επιτάχυνσης των διαδικασιών καταγραφής των αιτημάτων ασύλου, ιδίως από το τέλος του 2016 και έπειτα, στην πράξη διαπιστώνεται απόσταση μεταξύ της θεσμικής κατοχύρωσης του δικαιώματος πρόσβασης και της πλήρους και αποτελεσματικής εφαρμογής του, ενώ συχνά διαπιστώνονται και ανεπάρκειες σε κατάλληλες υπηρεσίες νομικής υποστήριξης και διερμηνείας. **Η διασφάλιση των ουσιαστικών και διαδικαστικών προϋποθέσεων για την πλήρη πρόσβαση στο άσυλο συνδέεται άμεσα με τον εντοπισμό και ταυτοποίηση, την κατάλληλη υποστήριξη των δικαιούχων οικογενειακής επανένωσης και μετεγκατάστασης και την υπαγωγή τους στην κατάλληλη διαδικασία,** ενώ παράλληλα έχει καθοριστική σημασία για την αποτελεσματική αντιμετώπιση ενδεχόμενων προσκομμάτων που προκύπτουν κατά την πορεία εξέτασης των σχετικών αιτημάτων.

Ως προς τα παραπάνω:

Ειδικότερα επισημαίνονται οι καθυστερήσεις καταγραφής των αιτούντων άσυλο **στα νησιά,** ιδίως κατά το 2016, που είχαν ως αποτέλεσμα την πολύμηνη παραμονή και τον εγκλωβισμό ιδιαιτέρως ευάλωτων ομάδων, - περιλαμβανομένων οικογενειών με παιδιά μικρής ηλικίας, γονέων με προβλήματα υγείας κ.α. - που δικαιούνταν να υπαχθούν σε διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης και μετεγκατάστασης. Ιδίως δε, όσον αφορά τα

ασυνόδευτα παιδιά, παρατηρούνται επιπλέον δυσχέρειες, οι οποίες συνδέονται τόσο με την έλλειψη θεσμοθέτησης της ειδικής επιτροπείας, όσο και με την απουσία εφαρμογής ενιαίων και δεσμευτικών διαδικαστικών εγγυήσεων που θα πρέπει να ακολουθούνται κατά τον εντοπισμό τους, είτε εκτός είτε εντός του επίσημου πλέγματος των δομών υποδοχής και φιλοξενίας, καθώς και κατά τον προσδιορισμό των βέλτιστων συμφερόντων τους. Μεταξύ των περιπτώσεων που επισημαίνονται από οργανώσεις του Δικτύου χαρακτηριστικά αναφέρονται:

- Η καθυστέρηση καταγραφής του αιτήματος για διεθνή προστασία ασυνόδευτων ανηλίκων ιδίως κάτω των 15 ετών, όπου ελλείπει θεσμοθετημένης ειδικής επιτροπείας δεν ήταν δυνατή η άμεση διασφάλιση της προβλεπόμενης εκ του νόμου υποχρεωτικής εκπροσώπησης, - και για τα οποία δεν υπήρξε ούτε η δυνατότητα άμεσης παραπομπής σε φορείς που με εισαγγελική εξουσιοδότηση παρέχουν ανάλογη στήριξη - με αποτέλεσμα την πάροδο κρίσιμου χρόνου είτε για μετεγκατάσταση είτε για οικογενειακή επανένωση (σχετικά βλ. και άρθρο 36 Ν.4375/16).
- Ο χρόνος για την καταγραφή του αιτήματος ασύλου ασυνόδευτου ανηλίκου, που παραπέμπεται και παρακολουθείται από οργάνωση που εκπροσωπεί το παιδί, φτάνει τους δύομιση μήνες.
- Οι πλημμέλειες κατά την αρχική καταγραφή προσωπικών στοιχείων των παιδιών (όπως ημερομηνία, τόπος γέννησης κλπ) που μετέπειτα δυσχεραίνουν σημαντικά, ή και κάποιες φορές αναιρούν, τη δυνατότητα υπαγωγής τους σε διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης ή μετεγκατάστασης. Από ορισμένες οργανώσεις γίνεται επίσης αναφορά και σε υποθέσεις παιδιών, τα οποία δεν είχαν άμεση πρόσβαση σε νομική ενημέρωση και υποστήριξη με αποτέλεσμα να προχωρήσει η εξέταση του αιτήματος ασύλου, και να μην υπαχθούν σε διαδικασία οικογενειακής επανένωσης – παρότι πληρούσαν τις προϋποθέσεις – διότι κατά την αρχική υποβολή δε γνώριζαν σχετικά με το δικαίωμά τους αυτό.
- Κατά τους προηγούμενους μήνες είχαν επίσης εντοπιστεί ορισμένες περιπτώσεις ασυνόδευτων παιδιών σε Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης, τα οποία εν τοις πράγμασι κλήθηκαν να μεριμνήσουν μόνα για τη συγκέντρωση των απαραίτητων εγγράφων και την απόδειξη πλήρωσης των απαιτούμενων κριτηρίων στο πλαίσιο των διαδικασιών οικογενειακής επανένωσης.
- Ιδιαίτερο προβληματισμό προκαλεί η αναφερόμενη πρακτική σε ορισμένα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης στα νησιά, κατά την οποία η πρόσβαση στο άσυλο (ή και η προώθηση εξέτασης του αιτήματος) αλλά και η αναζήτηση/εντοπισμός των μελών της οικογένειας - η οποία είναι διακριτή υποχρέωση των αρχών που έρχονται σε επαφή με τον ανήλικο – φαίνεται να εξαρτώνται από την προηγούμενη τοποθέτηση σε ξενώνες μόνιμης φιλοξενίας στην ενδοχώρα.

Τα παραπάνω συνδέονται άμεσα και με το ζήτημα της κατάλληλης και επαρκούς νομικής ενημέρωσης και νομικής βοήθειας των παιδιών, η διασφάλιση της οποίας έχει ιδιαίτερη σημασία κατά τη διαδικασία οικογενειακής επανένωσης, όπου οι διαδικασίες λαμβάνουν χώρα εντός συγκεκριμένων χρονικών πλαισίων, και ιδίως όταν το αίτημα στηρίζεται σε ανθρωπιστικούς λόγους που πρέπει να στοιχειοθετηθούν βάσει οικογενειακών ή πολιτισμικών κριτηρίων, καθώς επίσης και στη διαδικασία της μετεγκατάστασης, όπου ενδέχεται ο τρόπος εφαρμογής των κριτηρίων επιλεξιμότητας να μη συνάδει πάντα με βασικές αρχές της παιδικής προστασίας (όπως για παράδειγμα στις περιπτώσεις παιδιών με σοβαρές ασθένειες ή σε περιπτώσεις ανηλίκων μητέρων ή ανηλίκων παντρεμένων, ενδεικτικά βλ. και τις οικείες εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την πορεία υλοποίησης του προγράμματος μετεγκατάστασης).

Εν προκειμένω, θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι χρήζει περαιτέρω διερεύνησης η νομιμοποιητική βάση και η θεσμική κατοχύρωση της πρόσφατης αναφερόμενης πρακτικής σχετικά με την εφαρμοζόμενη διαδικασία προσδιορισμού του βέλτιστου συμφέροντος των ασυνόδευτων ανηλίκων από προσωπικό της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο. Χωρίς να αμφισβητείται η πρόθεση των αρμοδίων εθνικών αρχών για τη διασφάλιση της προστασίας των συγκεκριμένων ανηλίκων, επαναλαμβάνεται η ανάγκη νομικής θέσπισης ενιαίων, δεσμευτικών διαδικασιών και εγγυήσεων ως προς τις διαδικασίες αυτές.

Β. Κατάλληλη και επαρκής ενημέρωση και πληροφόρηση σχετικά με τις διαδικασίες: διασφάλιση της δυνατότητας πρόσβασης και επικοινωνίας με τις αρμόδιες αρχές και υπηρεσίες

Όπως συχνά αναφέρεται από (εν δυνάμει) αιτούντες και τους νομίμους εκπροσώπους τους, η πρόσβαση σε επαρκή ενημέρωση και πληροφόρηση από τις αρμόδιες υπηρεσίες, και ειδικότερα στο **Τμήμα Εθνικής Μονάδας Δουβλίνου**, καθίσταται εξαιρετικά δυσχερής, ενώ οι διαθέσιμοι τρόποι επικοινωνίας δε φαίνεται να λειτουργούν επαρκώς στην πράξη. Το γεγονός αυτό έχει δυσμενείς συνέπειες κατά την πορεία παρακολούθησης των υποβαλλόμενων αιτημάτων, δημιουργώντας αβεβαιότητα και σύγχυση στους ενδιαφερομένους. Πιο συγκεκριμένα υφίσταται καθυστέρηση ενημέρωσης των αιτούντων ή των νομίμων εκπροσώπων τους σε περίπτωση απόρριψης αιτήματος ανάληψης της ευθύνης εξέτασης της αίτησης για διεθνή προστασία από άλλο κράτος-μέλος, με αποτέλεσμα σε κάποιες υποθέσεις, όπως έχει επισημανθεί από ορισμένα μέλη του Δικτύου, την εκπνοή των προθεσμιών για την προετοιμασία και υποβολή αιτήματος επανεξέτασης. Ιδιαίτερο πρόβλημα αναφέρεται ειδικότερα σε σχέση με την ενημέρωση ανηλίκων που δεν έχουν δυνατότητα άμεσης πρόσβασης σε δικηγορικές υπηρεσίες. **Δίχως να παραγνωρίζονται οι προσπάθειες για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων, κρίνεται αναγκαίο να ληφθεί μέριμνα για την περαιτέρω ενίσχυση σε ανθρώπινο δυναμικό και υλικοτεχνική υποστήριξη του εν λόγω Τμήματος, προκειμένου να διευκολυνθεί και να βελτιωθεί η διαδικασία επικοινωνίας και υποστήριξης των ανηλίκων καθώς και η άμεση ηλεκτρονική ενημέρωση του σχετικού συστήματος με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των ενδιαφερομένων και την ενίσχυση της αποτελεσματικής άσκησης των κατοχυρωμένων δικαιωμάτων τους.**

Ειδικότερα σε ότι αφορά τις **διαδικασίες μετεγκατάστασης**, όπως επισημαίνεται στο πλαίσιο εντοπιζόμενων περιπτώσεων από το Δίκτυο, **η πρόσβαση στο Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου Μετεγκατάστασης είναι δυσχερέστερη**, ενώ η **δυνατότητα επαρκούς παρακολούθησης της πορείας των υποθέσεων** από τους αιτούντες και τους νομίμους εκπροσώπους τους δεν εκτείνεται σε όλα τα στάδια της διαδικασίας και περιορίζεται κυρίως στην ενημέρωση σχετικά με την έκδοση της αποφάσεως. Επίσης, όπως συγκεκριμένα επισημαίνεται από μέλη του Δικτύου, το πρόβλημα εντείνεται περισσότερο όταν παιδιά που διαμένουν σε δομές απομακρυσμένες από τα αρμόδια περιφερειακά γραφεία ασύλου καλούνται εντός 24ώρου να παραβρεθούν στις εν λόγω υπηρεσίες.

Γ. Παρατεταμένη διάρκεια των διαδικασιών οικογενειακής επανένωσης και μετεγκατάστασης

Όπως διαπιστώνεται στο πλαίσιο της ανατροφοδότησης με αρκετά μέλη του Δικτύου, στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων μεσολαβεί χρονικό διάστημα πολλών μηνών από την υποβολή του αιτήματος έως την ολοκλήρωση της σχετικής διαδικασίας. Ιδίως δε όσον

αφορά την οικογενειακή επανένωση, συνήθως παρατηρείται **εξάντληση (ή και υπέρβαση) των θεσμικά προβλεπόμενων προθεσμιών**, ενώ όσον αφορά τη μετεγκατάσταση παρατηρούνται επίσης σημαντικές καθυστερήσεις, που ενδέχεται μάλιστα να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις και στην τελική έκβαση των υποθέσεων. Εν προκειμένω, ως προς την οικογενειακή επανένωση, σημειώνεται ότι όπως φαίνεται στην πράξη, δεν αξιοποιείται ιδιαίτερα η προβλεπόμενη διάταξη περί τεκμαιρόμενης αποδοχής του αιτήματος αναδοχής σε περίπτωση έλλειψης απάντησης από το άλλο κράτος – μέλος εντός της οριζόμενης προθεσμίας (άρθρο 22 παρ.7 του Κανονισμού). Σε περίπτωση δε αρχικής απόρριψης και αιτήματος επανεξέτασης, η αναμονή απαντήσεως μπορεί να διαρκέσει πολλούς μήνες (σε ορισμένες αναφερόμενες υποθέσεις έως και ένα έτος).

Παρότι τα παραπάνω ζητήματα δεν υπόκεινται στην αποκλειστική ευθύνη των ελληνικών αρχών, ωστόσο κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό να γίνονται συστηματικά τακτικές επίσημες υπενθυμίσεις προς τις αντίστοιχες αλλοδαπές αρχές, τόσο προς επιτάχυνση της πορείας συγκεκριμένων υποθέσεων, όσο και προς τεκμηρίωση και μετέπειτα ανάδειξη του προβλήματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με στόχο την περαιτέρω προώθηση προτάσεων για δεσμευτικά πρωτόκολλα συνεργασιών που θα διευκολύνουν τη διεξαγωγή των διαδικασιών.

Οι παραπάνω καθυστερήσεις **επιδρούν αρνητικά στην ήδη επιβαρυνόμενη σωματική και ψυχική κατάσταση των αιτούντων και ιδίως των ασυνόδευτων παιδιών**, δημιουργώντας περαιτέρω αβεβαιότητα και ανασφάλεια για το μέλλον τους. Το τελευταίο μάλιστα, ενδέχεται συχνά να έχει και επιπτώσεις στη λειτουργία των ξενώνων φιλοξενίας των ασυνόδευτων ανηλίκων, όπου η ασαφής ενημέρωση σε συνδυασμό με τις χρονοβόρες διαδικασίες μπορεί να οδηγήσει σε δύσκολα αντιμετωπίσιμες αντιδράσεις εκ μέρους των παιδιών. Σχετικά περιστατικά έχουν συχνά αναφερθεί τόσο στο πλαίσιο επισκέψεων του Συνηγόρου σε κέντρα και δομές υποδοχής και φιλοξενίας όσο και κατά την ανταλλαγή ενημέρωσης με φορείς που δραστηριοποιούνται στο πεδίο. Εν προκειμένω, θα πρέπει ακόμη να επισημανθεί ότι οι καθυστερήσεις ενδέχεται να παρακωλύουν την τοποθέτηση νέων παιδιών στους ξενώνες, λόγω της παρατεταμένης παραμονής των φιλοξενούμενων σε συνδυασμό με τον περιορισμένο αριθμό των διαθέσιμων θέσεων.

Πέραν αυτού, έχουν εντοπιστεί από ορισμένα μέλη του Δικτύου περιπτώσεις παιδιών (συνοδευμένων και ασυνόδευτων), που είτε βρίσκονται κοντά στην **ενηλικίωση** είτε ενηλικιώθηκαν πριν την ολοκλήρωση των διαδικασιών, με αποτέλεσμα τη δυσμενή έκβαση των αιτημάτων τους, ή ακόμη και τον αποχωρισμό τους από τα λοιπά μέλη της οικογένειάς τους. Χαρακτηριστικά επισημαίνεται περίπτωση όπου, ανήλικος έφηβος δεν υπήχθη σε διαδικασία οικογενειακής επανένωσης, παρότι η μητέρα και τα αδέρφια του είχαν υπαχθεί στη συγκεκριμένη διαδικασία, ενώ κατόπιν το αίτημα μετεγκατάστασης απορρίφθηκε λόγω μετέπειτα ενηλικίωσής του. Πέραν αυτής, έχει αναφερθεί ότι υφίστανται και άλλες ανάλογες περιπτώσεις, όπου τα κράτη-μέλη επικαλούνται την ενηλικίωση των ασυνόδευτων ανηλίκων, προκειμένου να απορρίψουν σχετικά αιτήματα. Εν προκειμένω, οι ελληνικές αρχές θα πρέπει να εμμένουν στην απρόσκοπτη εφαρμογή της προβλεπόμενης διάταξης του Κανονισμού (άρθρο 7 παρ.2), σύμφωνα με την οποία ο προσδιορισμός του υπευθύνου κράτους μέλους πραγματοποιείται βάσει της κατάστασης που υπήρχε τη στιγμή κατά την οποία ο αιτών υπέβαλε την αίτησή του διεθνούς προστασίας για πρώτη φορά σε ένα κράτος μέλος.

Δ. Το στάδιο ολοκλήρωσης των διαδικασιών οικογενειακής επανένωσης και μετεγκατάστασης: οργάνωση και διεξαγωγή της μετάβασης των δικαιούχων εκτός της χώρας

Η αποδοχή των αιτημάτων, είτε οικογενειακής επανένωσης είτε μετεγκατάστασης, δε συνεπάγεται την άμεση μετάβαση των δικαιούχων εκτός της χώρας και την ολοκλήρωση των σχετικών διαδικασιών. Ιδίως ως προς την πρώτη, παρατηρούνται **ειδικότερες δυσκολίες που αφορούν στην οργάνωση του ταξιδιού** (όπως την έκδοση εισιτηρίων, τον προγραμματισμό των αεροπορικών πτήσεων και του χρόνου αφίξεως, των προβλεπόμενων συνοδειών κ.α.). Οι δυσκολίες αυτές, όπως καταρχήν διαπιστώνεται, οφείλονται μεταξύ άλλων, σε έλλειψη των αναγκαίων οικονομικών πόρων, ενώ συχνά έχει παρατηρηθεί τα σχετικά έξοδα να καλύπτονται με ίδια μέσα από τους αιτούντες ή από μέλη της οικογένειας τους. Ειδικότερα, αναφέρονται περιπτώσεις παιδιών των οποίων η μετάβαση βρίσκεται σε εκκρεμότητα ήδη για διάστημα περίπου έξι μηνών, από το Δεκέμβριο του 2016, λόγω μη έκδοσης των εισιτηρίων (αξίζει να σημειωθεί ότι τα συγκεκριμένα παιδιά έχουν εισέλθει και βρίσκονται στη χώρα πριν από το Μάρτιο του 2016). Περαιτέρω, είναι σημαντικό στο σημείο αυτό να επισημανθεί η ανάγκη διευκρίνησης των κριτηρίων, των όρων και των συναφών υποχρεώσεων που ενδεχόμενα αναλαμβάνονται στο πλαίσιο (τυπικών ή άτυπων) συμβάσεων μεταξύ των ελληνικών αρχών με συγκεκριμένα ταξιδιωτικά γραφεία ή πρακτορεία για το σκοπό των ταξιδιών.

Επιπλέον, προβληματισμό προκαλεί σε κάποιες περιπτώσεις, όπως επισημαίνεται από ορισμένους φορείς φιλοξενίας, η έλλειψη μέριμνας για την έγκαιρη ενημέρωση και προειδοποίηση των δικαιούχων σχετικά με τον τρόπο και το χρόνο της μεταφοράς τους. Το γεγονός αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία όσον αφορά τις **υποθέσεις των ασυνόδευτων παιδιών**, όπου απαιτείται η επιμελέστερη προετοιμασία για την ασφαλή μετάβασή τους, η οργάνωση των συνοδειών και της υποδοχής τους στη χώρα άφιξης, αλλά και η τήρηση απαραίτητων διαδικαστικών εγγυήσεων, όπως η προηγούμενη ενημέρωση των κατά τόπο αρμόδιων εισαγγελικών αρχών. Περαιτέρω, μεταξύ των ζητημάτων που επισημαίνονται από ορισμένους φορείς στο πλαίσιο χειρισμού υποθέσεων ασυνόδευτων παιδιών:

- Συχνά ο χρόνος αναμονής για την μεταφορά σε άλλο κράτος – μέλος μπορεί να είναι μεγαλύτερος από τον χρόνο αναμονής για όλη τη διαδικασία μέχρι την αποδοχή του αιτήματος οικογενειακής επανένωσης, έχοντας ως αποτέλεσμα η συνολική διάρκεια των διαδικασιών να ξεπερνά το ένα έτος.
- Επιπλέον δυσκολίες παρατηρούνται στις περιπτώσεις ασυνόδευτων παιδιών κάτω των 14 ετών, ιδίως όταν τα συγγενικά τους πρόσωπα δε δύνανται να τα συνοδέψουν – κυρίως λόγω αδυναμίας κάλυψης των σχετικών εξόδων – και θα πρέπει να εγκριθούν αντίστοιχα κονδύλια για την πραγματοποίηση συνοδείας από τις ελληνικές αρχές.
- Σε σχέση και με το παραπάνω, έχει επίσης αναφερθεί ως σοβαρότατη αρνητική εξέλιξη, το ότι δεν αναλαμβάνονται πλέον συνοδείες των ανηλίκων με μέριμνα των αρμοδίων αρχών, με αποτέλεσμα εν τοις πράγμασι να καλούνται να μεριμνήσουν σχετικά οι οργανώσεις που έχουν την ευθύνη φιλοξενίας ή που παρέχουν υποστήριξη στους εν λόγω ανηλίκους.

Ειδικότερα ως προς τη **μετεγκατάσταση, σοβαρό προβληματισμό προκαλεί η εφαρμοζόμενη πρακτική από αρκετά κράτη που αφορά στη διεξαγωγή συνεντεύξεων με ασυνόδευτους ανηλίκους μετά την επίδοση της σχετικής απόφασης**. Οι

συνεντεύξεις, όπως περιγράφεται από μέλη του Δικτύου, πραγματοποιούνται στις πρεσβείες των κρατών, σε αρκετές περιπτώσεις χωρίς την προηγούμενη ενημέρωση και άδεια του κατά τόπον αρμοδίου εισαγγελέα (προσωρινού επιτρόπου) και χωρίς την παρουσία αρμοδίως εξουσιοδοτημένου δικηγόρου ή άλλου συμβούλου, περιλαμβάνουν σωρεία ερωτήσεων, προσωπικών και ουσίας για το αίτημα ασύλου, και πολλές φορές απορρίπτουν τους αιτούντες κι αρνούνται τη μεταφορά τους, με αποτέλεσμα να γίνεται ανάκληση της απόφασης, η οποία ανακοινώνεται από την Υπηρεσία Ασύλου. Πρόκειται για μια πρακτική που δεν προβλέπεται και παρεκκλίνει των διατάξεων των οικείων αποφάσεων του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο σημείο αυτό, καταρχήν θα ήταν σημαντικό η Υπηρεσία Ασύλου να προβαίνει άμεσα – κατ' εξαίρεση - σε νέο αίτημα μετεγκατάστασης σε άλλη χώρα, ενώ παράλληλα είναι απαραίτητο να αναδειχθεί ευρύτερα η προβληματική αυτή πρακτική σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αφού πρόκειται για ένα ζήτημα ιδιαίτερης θεσμικής και πολιτικής σημασίας.

Πέραν των παραπάνω, ιδιαίτερης επισήμανσης χρήζει το θέμα της έκδοσης ταξιδιωτικών εγγράφων των παιδιών. Συγκεκριμένα, ειδικότερο ζήτημα προκύπτει στις περιπτώσεις των παιδιών που βρίσκονται στη χώρα με τον έναν γονέα τους, και δεν είναι δυνατόν να διασφαλιστεί η απαιτούμενη έγγραφη συναίνεση και του άλλου γονέα που ασκεί την επιμέλειά τους. Σε συνέχεια προηγούμενων αναφορών, ο Συνήγορος ήδη έχει υποβάλει έγγραφες προτάσεις προς το αρμόδιο υπουργείο και κατά τον παρόντα χρόνο, σύμφωνα με την ενημέρωση που είχε δοθεί, εκκρεμεί η έκδοση σχετικής υπουργικής απόφασης που ενδεχόμενα επιλύει το ζήτημα. Η έκδοση της συγκεκριμένης απόφασης κρίνεται άμεσα αναγκαία, ενώ παράλληλα υπενθυμίζεται ότι η παρατεταμένη και αδικαιολόγητη καθυστέρηση ολοκλήρωσης των διαδικασιών έκδοσης των απαραίτητων ταξιδιωτικών εγγράφων θα μπορούσε να στοιχειοθετήσει και παραβίαση του αναγνωρισμένου δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής κατά την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Αναγνωρίζοντας, όπως έχει προαναφερθεί, την ευρωπαϊκή διάσταση των παραπάνω ζητημάτων, τις δυσχέρειες που αντιμετωπίζονται κατά την εφαρμογή των διαδικασιών οικογενειακής επανένωσης και μετεγκατάστασης και τις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί από τις αρμόδιες ελληνικές αρχές για την αντιμετώπισή τους, θα θέλαμε να υπενθυμίσουμε ότι η παρούσα παρέμβασή μας κατευθύνεται στην επισήμανση των δυσκολιών αυτών και στην ανάδειξη της ανάγκης βελτιωτικών παρεμβάσεων προκειμένου να αξιοποιηθούν οι νόμιμες και ασφαλείς οδοί εισόδου των παιδιών στα κράτη της ΕΕ, ώστε να μειωθούν οι κίνδυνοι που απειλούν τη ζωή και τα θεμελιώδη δικαιώματά τους. Τέλος, επισημαίνουμε ότι, η παρούσα επιστολή τέθηκε υπόψη όλων των μελών του Δικτύου και λήφθηκε η σύμφωνη γνώμη των εκπροσώπων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που συμμετέχουν σε αυτό.

Με τιμή,

Γιώργος Μόσχος
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη
για τα Δικαιώματα του Παιδιού

* Στο Δίκτυο για τα Δικαιώματα των Παιδιών που Μετακινούνται είναι ιδρυτικά μέλη και συμμετέχουν οι παρακάτω οργανώσεις:

ΑΡΣΙΣ Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων

Γιατροί του Κόσμου

Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Danish Refugee Council

Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

Ιατρική Παρέμβαση

Κέντρο Ημέρας Βαβέλ

Μετάδραση Δράση για τη Μετανάστευση και την Ανάπτυξη

Παιδικά Χωριά SOS Ελλάδος

PRAKSIS

Save the Children International

Solidarity Now

Terres des Hommes

Χαμόγελο του Παιδιού